

اثربخشی آموزش مثبت اندیشی بر انگیزش و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان کنکوری در
دوران شیوع کووید ۱۹

**The Effectiveness of Positive Thinking Training on Academic Motivation
and Academic Self-Efficacy of Khoy City 12th Grade Students During the
COVID 19 Pandemic**

Azra Momeni

MA of Positive Psychology, Khoy Branch, Islamic
Azad University, Khoy, Iran

Ali Zeinali

Associate Professor, Department of Psychology, Khoy
Branch, Islamic Azad University, Khoy, Iran

Corresponding Author: zeinali@iaukhoy.ac.ir

عذرا مومنی

کارشناسی ارشد روانشناسی مثبت‌گرا، واحد خوی، دانشگاه آزاد اسلامی، خوی، ایران
(نویسنده مسئول)

علی زینالی

دانشیار، گروه روانشناسی، واحد خوی، دانشگاه آزاد اسلامی، خوی، ایران

Abstract

The corona epidemic and the subsequent provision of virtual teaching created many problems in the field of motivation and self-efficacy of students, especially for entrance exam students. The present study was conducted with the aim of investigating the effectiveness of positive thinking training on the academic motivation and academic self-efficacy of 12th-grade high school students during the outbreak of Covid-19. The present research was a quasi-experiment of the pretest-posttest and follow-up with a control group. The statistical population of this research was all 12th-grade students of Khoy city (including 846 students) in the 2021-2022 academic year. The sample size was 80 people, so 40 people were selected for each group by available sampling method. Academic Motivation Scale (AMQ, Harter, 1980) and Academic Self-Efficacy Questionnaire (ASEQ, Jinks and Morgan, 1999) questionnaires were used to collect data. Positive thinking training was implemented in a group in 8 sessions only for the experimental group. Data analysis was done by MANCOVA with repeated measures, using. The results showed that positive thinking training had a significant effect on the academic motivation and academic self-efficacy of twelfth-grade students ($P < 0.05$). Therefore, positive thinking training can be used to improve students' academic motivation and self-efficacy.

Keywords: Academic Motivation, Academic Self-Efficacy, Positive Thinking Training

چکیده

همه گیری کرونا و در پی آن ارائه آموزش های مجازی، مشکلات زیادی را در زمینه انگیزش و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان به خصوص برای دانش‌آموزان کنکوری فراهم آورد. مطالعه حاضر با هدف اثربخشی آموزش مثبت اندیشی بر انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پایه دوازدهم در دوران شیوع کووید ۱۹ صورت گرفت. پژوهش حاضر، شبه‌آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون و پیگیری بود. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان پایه دوازدهم شهر خوی (شامل ۸۴۶ دانش‌آموز) در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند. حجم نمونه ۸۰ نفر بود که برای هر گروه ۴۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مقیاس انگیزش تحصیلی (AMQ، هارتر، ۱۹۸۰) و پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی (ASEQ، جینکز و مورگان، ۱۹۹۹) استفاده شد. آموزش مثبت اندیشی به صورت گروهی در ۸ جلسه فقط برای گروه آزمایش اجرا شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از تحلیل کواریانس چند متغیری با اندازه‌گیری مکرر صورت گرفت. نتایج نشان داد که آموزش مثبت‌اندیشی بر انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پایه دوازدهم به صورت معناداری اثر دارد ($P < 0.05$). بنابراین می‌توان از آموزش مثبت‌اندیشی برای بهبود انگیزش و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان کنکوری استفاده کرد.

واژه‌های کلیدی: انگیزش تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی، آموزش مثبت‌اندیشی

مقدمه

در دوره بحران شیوع کووید-۱۹ تعطیل نمودن دانشگاه‌ها و مدارس، ایجاد فاصله‌گذاری اجتماعی و استفاده از آموزش مجازی از جمله مهم‌ترین کارهایی بود که اکثر مراکز آموزشی جهت پیشگیری از گسترش بیماری و در عین حال ادامه روند آموزش به آن متوسل شدند (داستانی، ۱۳۹۹). این بیماری موجب شد بسیاری از فراگیران نیز در سطح جهان در آموزش با مشکلاتی مواجه شوند (رنجبر کوچک سرائی و همکاران، ۱۴۰۰). علاوه بر مشکلات ناشی از شیوع این بیماری، در مطالعات مختلف در جوامع گوناگون رابطه‌ی بین میزان انطباق دانش‌آموزان با شرایط کنکور و عملکرد آموزشگاه‌ها و مدارس بررسی شد و اگر چه عوامل فردی و شخصیتی در میزان انطباق با شرایط و رویدادهای مختلف استرس‌زا نقش دارند، اما برخی به این نتیجه رسیده‌اند متغیرهایی که به‌طور قابل توجهی با عملکرد علمی در کنکور رابطه دارند، بیشتر در سطح روانی هستند که فرد برای رویارویی با موقعیت‌هایی همچون کنکور می‌تواند آماده کند (کشاورز افشار و همکاران، ۱۴۰۱).

انگیزش شامل سه بعد انگیزش درونی، بیرونی و بی‌انگیزشی است. در انگیزش درونی خود تکلیف برای فرد لذت بخش است، در حالی که در انگیزش بیرونی فرد تکلیف را واسطه‌ای برای دستیابی به هدف دیگری در نظر می‌گیرد و در بی‌انگیزشی نیز بین رفتار و نتایج آن رفتار ارتباطی برقرار نمی‌شود و فرد علت بروز آن رفتار را به نیروهای خارج از کنترل خود نسبت می‌دهد. فراگیران با انگیزه به راحتی با ویژگی‌هایی همچون اشتیاق، علاقه‌مندی، کنجکاوی، سخت‌کوشی، جدیت در یادگیری و درگیر در امور تحصیلی، شناخته می‌شوند (خسروی، ۱۳۹۸؛ گارسن^۲ و همکاران، ۲۰۱۶). این فراگیران به راحتی موانع و مشکلات را از پیش پای خود برداشته، زمان بیشتری برای مطالعه و انجام تکالیف صرف می‌کنند و کمتر به رفتارهای نابهنجار در محیط‌های آموزشی دست می‌زنند. در واقع، انگیزش، مهم‌ترین شرط علاقه‌مندی و پشتکار فراگیران در امور تحصیلی و همچنین کاهش رفتارهای نامطلوب در محیط‌های آموزشی است (شیرزادی و شیخ الاسلامی، ۱۳۹۸). بی‌انگیزگی یک هیجان است که شامل مؤلفه‌های عاطفی (احساسات ناخوشایند آزاردهنده)، شناختی (ادراک تغییر یافته در مورد زمان)، فیزیولوژیکی (کاهش انگیزتگی) و نشانگر (نمود چهره‌ای، صوتی و حالت بدنی) است. بی‌انگیزگی تحصیلی در میان دانش‌آموزان بسیار شایع است و می‌تواند تحت تأثیر عوامل مختلفی باشد و در حین یادگیری و موقعیت‌های کلاسی به‌کرات تجربه شود. در چنین شرایطی فهم پیشایندها و رفع عوامل ایجاد کننده آن ضرور خواهد داشت (شیبانی فر، ۱۴۰۰).

از سوی دیگر شیوه ارائه آموزش در دوران کووید-۱۹ باعث شده که امتحانات دانش‌آموزان به‌صورت مجازی صورت گیرد و همین امر زمینه را برای تقلب و بی‌صداقتی تحصیلی دانش‌آموزان فراهم کرده است (یاوری و لطفی عظیمی، ۱۴۰۰). لذا همین امر ممکن است خودکارآمدی تحصیلی^۳ دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار دهد. خودکارآمدی بنیادی‌ترین سازوکار انسان برای اداره و کنترل حوادث تأثیرگذار بر زندگی و سلامت افراد و هم‌چنین بخش مهمی از سیستم، به توانایی ادراک شده فرد در انجام یک تکلیف یا کنار آمدن با موقعیت‌های خاص اطلاق می‌شود (عسکری و همکاران، ۱۳۹۸).

1. COVID-19
2. Garssen
3. Academic self-efficacy

طبق نظریه بندورا^۱ (۱۹۸۶)، خودکارآمدی به باورها یا قضاوت‌های فرد به توانایی‌های خود در انجام وظایف و مسئولیت‌ها اشاره دارد. در چارچوب این مفهوم چنین بیان می‌شود که افراد با باورهای قوی به توانایی‌های خود، نسبت به افرادی که به توانایی‌های خود تردید دارند، در انجام تکالیف کوشش و پافشاری بیشتری از خود نشان می‌دهند و در نتیجه عملکرد آنها در انجام تکالیف بیشتر است. خودکارآمدی در جنبه‌های گوناگون زندگی تأثیر بسیاری دارد. در محیط تحصیلی، خودکارآمدی نشان دهنده باورهای دانش‌آموزان درباره، توانایی انجام تکالیف درسی محوله است. در واقع افراد دارای خودکارآمدی بالا از نقاط ضعف و قوت خود مطلع هستند، اهداف واقع‌بینانه انتخاب می‌کنند و از خود انتظارات معقولی دارند و از مزایای استفاده از مقابله متمرکز بر مشکل، در برابر مقابله متمرکز بر هیجان آگاهی دارند. افراد دارای خودکارآمدی بالا بسیار جرأت‌مند و اجتماعی هستند و حرمت خود بالایی دارند و همچنین کنترل بیشتری بر زندگی‌شان دارند (کریم زاده و محسنی، ۱۳۸۵).

بندورا (۱۹۸۶) خودکارآمدی را دریافت و داوری فرد درباره مهارت‌ها و توان‌مندی‌های خود برای انجام کارهایی که در موقعیت‌های ویژه به آنها نیاز است، می‌داند. از سوی دیگر، خودکارآمدی تنها زمانی بر کارکرد تأثیر می‌گذارد که شخص مهارت‌های لازم برای انجام کاری ویژه را دارا باشد و برای انجام آن کار به اندازه‌ی کافی برانگیخته شود. خودکارآمدی نیز اگر چه به عنوان بخشی از مفهوم خود تلقی می‌شود، اما پدیده‌ای متفاوت از مفهوم خود را بازنمایی می‌کند. خودکارآمدی قضاوت افراد از توانایی‌های خود را شامل می‌شود، مبنی بر این که این قضاوت و باورها چگونه می‌توانند فرد را در به اتمام رساندن تکلیفی خاص یاری رسانند. باورهای خودکارآمدی بر این که چگونه افراد احساس و فکر می‌کنند، چگونه خود را بر می‌انگیزانند و چگونه رفتار می‌کنند، تأثیر می‌گذارد. انتظارات ویژه خودکارآمدی نسبت به سایر انتظارات در انگیزش و عمل انسان نقشی حیاتی‌تر ایفا می‌کند. از دیدگاه بندورا دانش‌آموزان دارای خودکارآمدی تحصیلی بالا هنگام مواجهه با مشکلات، بیشتر از افرادی که به قابلیت خود تردید دارند از خود سخت‌کوشی و پشتکار نشان می‌دهند و فعالانه در فعالیت‌های آموزشی شرکت می‌کنند. بنابر نتایج پژوهش‌های انجام شده، خودکارآمدی تحصیلی عاملی تعیین کننده در موفقیت در مدرسه و انتقال به دانشگاه محسوب می‌شود. عوامل بسیاری در بهبود انگیزش و خودکارآمدی دانش‌آموزان دخیل هستند؛ در این رابطه، شواهد پژوهشی نشان می‌دهد که یکی از راه‌های کاهش مشکلات روان‌شناختی دانش‌آموزان، مثبت‌اندیشی است (سادات و واحدی، ۱۳۹۸).

مهارت‌های مثبت‌اندیشی یادگیری خوب‌اندیشیدن، تغییر در نگرش‌های منفی و چگونگی تحلیل رویدادهایی است که فرد با در نظر گرفتن تمام جنبه‌های یک مسئله دیدگاه مثبت را در خود به وجود آورده و حفظ می‌نماید (کریمی آذری و همکاران، ۱۴۰۰). مثبت‌اندیشی مستلزم این است که چگونه یک شخص پیامدها، نتایج و وقایع زندگی را ارزیابی و پیش‌بینی می‌کند. در پژوهش‌های زیادی به اهمیت تأثیر مثبت‌اندیشی بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان اشاره شده است (ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۹). دوران نوجوانی دوره‌ای است که افراد تغییرات جسمانی، روانشناختی و اجتماعی زیادی را تجربه می‌نمایند و موضوعاتی مثل بلوغ اجتماعی و زیستی، اضافه شدن فعالیت‌های بزرگسالی و فعالیت‌های استرس‌زا که زندگی فرد را تهدید می‌کنند، چالش‌های جدیدی را پیش روی آنان می‌گذارد که نیاز به سازگاری جدید دارد (تبریزی و همکاران، ۱۴۰۰).

به عنوان مثال کاتلینو^۲ و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهش خود، به منظور ترویج راهبردهای مقابله‌ای مثبت در دوران کووید-۱۹، توجه ویژه به خودکارآمدی نوجوانان در تنظیم احساسات منفی اساسی را برای رویارویی با چالش‌های ناشی از زندگی

1. Bandura
2. Cattellino

اثربخشی آموزش مثبت اندیشی بر انگیزش و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان کنکوری در دوران شیوع کووید ۱۹
The effectiveness of positive thinking training on academic motivation and academic...

روزمره و رویدادهای غیر هنجاری، مورد تأکید قرار دادند. همچنین **کلوتویجک^۱ و همکاران (۲۰۲۱)**، نشان دادند که در دوران کووید-۱۹ انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان را می‌توان با ایجاد حالات مثبت و حمایت والدین بهبود بخشید. از این رو آموزش مثبت‌اندیشی در دوره نوجوانی حائز اهمیت فراوان است و یادگیری و استفاده از مهارت‌های مثبت‌اندیشی در مواقع بحرانی بیش از پیش چنین ضرورتی را ایجاب می‌کند. حال با توجه به اهمیت آموزش در دوران پاندمیک کرونا، پژوهش حاضر با هدف تعیین اثربخشی مثبت‌اندیشی بر انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان مقطع دوازدهم در دوران شیوع کووید ۱۹ صورت گرفت.

روش

پژوهش حاضر شبه‌آزمایشی از نوع پیش‌آزمون-پس‌آزمون و پیگیری با گروه کنترل بود. در این طرح، ابتدا پرسشنامه‌های انگیزش تحصیلی هارتر و خودکارآمدی تحصیلی جینکز و مورگان بر هر دو گروه آزمایش و کنترل تحت شرایط یکسان اجرا شد، سپس آموزش مثبت‌اندیشی مطابق دستورالعمل **کوئیلیام (۲۰۰۸)**، تنها برای گروه آزمایش طی هشت جلسه اجرا شد. پس از اتمام آموزش برای گروه آزمایش، برای هر دو گروه پس‌آزمون ارائه گردید. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان پایه دوازدهم شهر خوی (شامل ۸۴۶ دانش‌آموز) در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند. لذا در پژوهش حاضر با روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۸۰ نفر انتخاب و در هر یک از گروه‌های کنترل و آزمایش ۲۰ نفر (۲۰ نفر پسر و ۲۰ نفر دختر) به صورت تصادفی جای دهی شدند. ملاک ورود به هر یک از نمونه‌ها عبارت بود از: رضایت کامل شرکت‌کننده. ملاک‌های خروج عبارت بود از: عدم ابتلا به هر یک از بیماری‌های جسمانی مزمن و اختلالات روانی، و عدم تکمیل کامل پرسشنامه‌ها.

ابزار

مقیاس انگیزش تحصیلی هارتر^۲ (۱۹۸۱): این مقیاس شامل ۳۳ گویه و شکل اصلاح شده مقیاس اولیه هارتر است. مقیاس اصلی هارتر، انگیزش تحصیلی را با سؤال‌های دو قطبی می‌سنجد که یک قطب آن انگیزش درونی و قطب دیگر انگیزش بیرونی است و پاسخ آزمودنی به موضوع هر سؤال فقط می‌تواند یکی از دلایل بیرونی یا درونی را در برداشته باشد. از آنجا که در بسیاری از موضوع‌های تحصیلی انگیزه‌های درونی و بیرونی هر دو نقش دارند، لپر و همکاران مقیاس هارتر را به شکل مقیاس‌های معمول درآوردند که هر سؤال تنها یکی از دلایل انگیزش درونی و بیرونی را در نظر می‌گیرد. معیار پاسخ‌گویی به سؤالات این پرسشنامه طیف پنج امتیازی لیکرت (هیچ وقت، به ندرت، گاهی اوقات، اکثر اوقات و تقریباً همیشه است) **(رحمتی و همکاران، ۱۴۰۰)**. در پژوهش گلزاری مقدم و همکاران، مقدار پایایی با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ محاسبه شد **(گلزاری مقدم و همکاران، ۱۴۰۲)**.

پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی^۳ جینکز و مورگان (۱۹۹۹): این پرسشنامه دارای ۳۰ سؤال و سه مؤلفه شامل استعداد، کوشش و بافت است که به صورت طیف لیکرت چهار درجه‌ای (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم=۴) درجه‌بندی می‌شود. حداکثر نمره ۱۲۰ و حداقل نمره ۳۰ است **(سبزیان و همکاران، ۱۳۹۸)**. در پژوهش زربخش و همکاران، **(۱۳۹۹)** با بهره‌گیری از تحلیل

1. Klootwijk

2. Harter's Scale of Educational Motivation

3. Academic Self-Efficacy Questionnaire

4. Jinks and Morgan

عوامل ضریب اعتماد حاصل از این گویه‌ها ۰/۸۲، و برای هر یک از زیر مؤلفه‌های استعداد، بافت و کوشش به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۷ و ۰/۶۶ به دست آمد.

برنامه مداخله‌ای

برنامه مثبت‌اندیشی: در پژوهش حاضر آموزش مثبت‌اندیشی مطابق دستورالعمل کوئیلیام (۲۰۰۸)، برای گروه آزمایش طی هشت جلسه، به شرح جدول زیر اجرا شد.

جدول ۱. شرح جلسه‌های آموزش مثبت‌اندیشی

جلسات	شرح جلسات
۱	تشریح چگونگی انجام کار، آشنایی با مفهوم مثبت‌نگری، تقسیم آزمودنی‌ها به ۸ گروه ۵ نفره، آشنایی با گروه و مقررات حاکم بر آن، ارائه تکلیف برای جلسه آینده
۲	مرور تکلیف جلسه قبل، تأکید بر این نکته که انسان افکار و باورهای خودش را به وجود می‌آورد با اشاره به تکنیک دکمه فشار آدلر و ارائه چندین مثال و داستان در خصوص جنبه‌هایی از مثبت‌اندیشی، ارائه تکلیف برای جلسه آینده
۳	مرور جلسه قبل، آموزش مثبت‌نگری از طریق به چالش کشیدن افکار منفی، تغییر تصاویر ذهنی، با استفاده از زبان سازنده و تجدیدنظر در باورها، بحث گروهی، ارائه تکلیف برای جلسه آینده
۴	مرور تکالیف جلسه قبل، آموزش مثبت‌نگری از طریق نهادینه کردن استراتژی‌های تفکر مثبت در زندگی، فرصت‌های تفکر مثبت از طریق کنار آمدن و سازگاری با مشکلاتی که نمی‌توانیم آن‌ها را حل کنیم، ارائه تکلیف برای جلسه آینده
۵	مرور تکلیف جلسه قبل، آموزش مثبت‌نگری از طریق آموزش شیوه توقف تفکر، آرام‌سازی و تغییر نگرش‌ها شامل الزام، مهار کردن و مبارزه‌طلبی، ارائه تکلیف برای جلسه آینده
۶	مرور تکالیف جلسه قبل، وارد کردن خنده به زندگی، ایجاد اعتماد به خود و عادات مطلوب ورزشی، تعریف کردن لطیفه و خاطرات لذت‌بخش، ارائه تکلیف برای جلسه آینده
۷	مرور تکالیف جلسه قبل، تمرین مثبت‌نگری کردن از طریق ایجاد یک رابطه مثبت، آگاه شدن از نقاط مثبت خود و دیگران، کنار آمدن با انتقادات، برقراری روابط خوب با اطرافیان، اتخاذ نگرش عاری از سرزنش، ارائه تکلیف برای جلسه آینده
۸	مرور تکالیف جلسات قبل، گرفتن بازخورد از آزمودنی‌ها، تمرین توانایی اعتماد به خود، تقدیر و تشکر از آزمودنی‌ها، اجرای پس‌آزمون

نحوه اجرا

ابتدا با معرفی‌نامه دانشگاه محل تحصیل به دبیرستان‌های شهرستان خوی مراجعه شد. در این دبیرستان‌ها دانش‌آموزانی که برای شرکت حضوری در جلسات آموزشی اعلام آمادگی می‌کردند و همچنین آن‌هایی که تمایل به شرکت در پژوهش را داشتند شناسایی و در دو گروه آزمایش و کنترل تقسیم شدند. در ابتدا پیش‌آزمون از ابزارهای مورد پژوهش برای هر دو گروه اجرا شد. سپس آموزش مثبت‌اندیشی در آموزشگاه گوهر کلام شهرستان خوی برای گروه آزمایش اجرا شد؛ به این صورت که گروه آزمایش به دو زیرگروه ۲۰ نفر دختر و ۲۰ نفر پسر در دو کلاس متفاوت توسط روانشناس متخصص آموزش دیدند. گروه کنترل آموزشی دریافت نکرد. پس از پایان ۸ جلسه آموزشی، هر دو گروه ابزارهای پژوهش را مجدداً به عنوان پس‌آزمون پاسخ دادند. در نهایت داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ و با آزمون تحلیل کواریانس چند متغیری با اندازه‌گیری مکرر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

اثربخشی آموزش مثبت اندیشی بر انگیزش و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان کنکوری در دوران شیوع کووید ۱۹
The effectiveness of positive thinking training on academic motivation and academic...

یافته‌ها

در مطالعه حاضر ۸۰ دانش‌آموز پایه دوازدهم شرکت داشتند که این تعداد از رشته‌های علوم انسانی، ریاضی و علوم تجربی و در بازه سنی ۱۷ تا ۱۸ سال بودند. در جدول ۱، میانگین و انحراف استاندارد نمرات انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی آمده است.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی برای مؤلفه‌های انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی

گروه کنترل		گروه آزمایش		مرحله	متغیر
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین		
۵/۶۸	۴۹/۱۴۷	۶/۵۵	۴۷/۷۲	پیش آزمون	انگیزش تحصیلی
۶/۷۵	۴۶/۴۲	۸/۵۵	۶۷/۲۰	پس آزمون	
۶/۶۶	۴۶/۰۱	۱/۰۴۶	۶۵/۵۶	پیگیری	
۵/۳۰	۴۶/۲۵	۶/۲۰	۴۴/۳۲	پیش آزمون	خودکارآمدی
۷/۱۷	۴۶/۰۵	۷/۰۹	۶۶/۷۰	پس آزمون	
۷/۲۰	۴۴/۷۵	۶/۵۵	۶۶/۲۰	پیگیری	

طبق جدول ۱ میانگین نمرات پیش آزمون انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی برای هر دو گروه آزمایش و کنترل به ترتیب برابر با ۴۷/۷۲ و ۴۹/۱۴۷ و ۴۴/۳۲ و ۴۶/۲۵ بوده که تقریباً مقداری یکسانی دارند و نشان‌دهنده انتخاب مناسب آزمودنی‌های گروه گواه می‌باشد. مطابق طرح پژوهش فعلی، از تحلیل کواریانس چند متغیره جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد. در ابتدا برای بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف ($P > 0/05$)، برای بررسی عدم وجود داده‌های پرت چندمتغیره از فاصله ماهالانوبیس اسفاده شد که هیچ داده‌ی پرتی مشاهده نشد. جهت بررسی هم‌خطی بین متغیرهای وابسته، مشاهده شد که تمامی ضرایب همبستگی بین جفت متغیرها از مقدار ۰/۷ کمتر بودند و برای بررسی همگنی خطای واریانس متغیرهای وابسته در هر دو گروه از آزمون لوین استفاده شد (انگیزش تحصیلی: $F = 0/88$ و $P > 0/05$)، خودکارآمدی تحصیلی: $F = 1/31$ ، $P > 0/05$). همچنین از آنجا که در آزمون موچلی مقدار معنی‌داری مورد نظر بدست نیامد (انگیزش تحصیلی: $Mauchly's W = 0/91$ ، $P < 0/05$ ، خودکارآمدی تحصیلی: $Mauchly's W = 0/90$ ، $P = 0/05$)، از تصحیح گرین-هاوس گیسر استفاده شد که نشان‌دهنده همگنی کواریانس بود (انگیزش تحصیلی: $F = 45/95$ ، $P < 0/05$ ، خودکارآمدی تحصیلی: $F = 194/63$ ، $P < 0/005$). نتایج حاصله برقراری پیش‌شرط‌های تحلیل کواریانس چند متغیره را تأیید کردند.

جدول ۲. نتایج آزمون مانکوا برای اثرات بین گروهی و تعامل

اثر	شاخص	ارزش	F	P	Eta ²	OP
مراحل	لامبدای ویلکز	۰/۲۵۲	۷۶/۹۱	۰/۰۰۱	۰/۴۹۸	۱
تعامل بین گروه و مراحل	لامبدای ویلکز	۰/۲۰۷	۹۳/۰۴	۰/۰۰۱	۰/۵۴۶	۱

با توجه به نتایج جدول ۲، اثر آموزش پروتکل مثبت‌اندیشی بر ترکیب انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان معنادار بود ($F=76/91, P<0/01$). ضریب اتا نیز نشان‌دهنده این است که ۴۹/۸ درصد واریانس اختلاف گروه‌های کنترل و آزمایش به علت اثر متقابل متغیرهای وابسته است. همچنین اثر تعامل بین گروه و مراحل اندازه‌گیری بر متغیرهای انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی نیز معنادار است ($F=93/04, P<0/01$). بنابراین نتایج بیانگر تأثیر معنادار مدخله صورت گرفته بر متغیرهای مورد نظر است.

جدول ۳. نتایج تحلیل کواریانس چند متغیره با اندازه‌گیری مکرر جهت بررسی تفاوت معنادار بین متغیرهای پژوهش

متغیر	منبع	SS	df	Ms	F	P	Eta ²	OP
انگیزش	مراحل	۱۲۶۱/۶۳	۱	۱۲۶۱/۶۳	۴۶/۵۳	۰/۰۰۱	۰/۳۷۴	۱
تحصیلی	گروه	۱۰۰۸۹/۳۶	۱	۱۰۰۸۹/۳۶	۹۹/۶۳	۰/۰۰۱	۰/۵۶۱	۱
	تعامل مراحل و گروه	۴۳۹۸/۴۵	۱	۴۳۹۸/۴۵	۹۴/۶۹	۰/۰۰۱	۰/۵۴۸	۱
خودکارآمدی	مراحل	۴۱۵۱/۴۰	۱	۴۱۵۱/۴۰	۲۰۵/۸۳	۰/۰۰۱	۰/۷۲۵	۱
تحصیلی	گروه	۱۰۷۶۰/۲۰	۱	۱۰۷۶۰/۲۰	۱۰۴/۱۷	۰/۰۰۱	۰/۵۷۲	۱
	تعامل مراحل و گروه	۵۴۶۳/۹۰	۱	۵۴۶۳/۹۰	۲۷۰/۹۱	۰/۰۰۱	۰/۷۷۶	۱

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که نمرات انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی بین مراحل پیش‌آزمون و پیگیری معنادار است ($P<0/01$). توان آزمون ۱ نشان می‌دهد که آموزش مثبت‌اندیشی بر متغیرهای مذکور اثر دارد. همچنین میانگین نمرات هر دو متغیر بین گروه‌های آزمایش و کنترل با هم تفاوت معنادار دارند ($P<0/01$). تعامل بین گروه و مراحل پژوهش نیز معنادار است ($P<0/05$).

جدول ۴. آزمون تعدیل بونفرونی برای مقایسه نمرات متغیرها

متغیر	مراحل	میانگین تفاوت‌ها	خطای استاندارد	P
انگیزش تحصیلی	پیش آزمون	۸/۳۷-	۰/۸۳	۰/۰۰۱
	پیش آزمون	۷/۳۵-	۱/۰۷	۰/۰۰۱
	پس آزمون	۱/۰۲	۰/۹۳	۰/۳۷۴
خودکارآمدی تحصیلی	پیش آزمون	۱۱/۰۸-	۰/۵۴	۰/۰۰۱
	پیش آزمون	۱۰/۱۸-	۰/۷۱	۰/۰۰۱
	پس آزمون	۰/۹۰	۰/۶۰	۰/۱۴۲

بر اساس نتایج جدول ۴ میانگین نمرات گروه آزمایش در هر یک از مراحل پس‌آزمون و پیگیری نسبت به مرحله پیش‌آزمون برای هر دو متغیر انگیزش و خودکارآمدی تحصیلی افزایش معنادار داشته است ($P<0/001$). در حالی که نمرات هر دو متغیر در دو مرحله پس‌آزمون و پیگیری با هم تفاوت معناداری ندارند و نزدیک به هم هستند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر بررسی آموزش مثبت‌اندیشی بر انگیزش تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان مقطع دوازدهم بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که آموزش مثبت‌اندیشی بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان مقطع دوازدهم اثربخش بود. این یافته در راستای یافته‌های پژوهشی دیگر است (برای مثال خسروی، ۱۳۹۸؛ باقری چاروک و همکاران، ۱۳۹۸؛ عظیمی خوبی

اثربخشی آموزش مثبت اندیشی بر انگیزش و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان کنکوری در دوران شیوع کووید ۱۹
The effectiveness of positive thinking training on academic motivation and academic...

و نوابی‌نژاد، ۱۳۹۵؛ خادمی و کدخدایی، ۱۳۹۴؛ کاتلینو و همکاران، ۲۰۲۳؛ کلوتویچک و همکاران، ۲۰۲۱. خسروی (۱۳۹۸). همچنین پژوهشی نشان داد که مثبت‌اندیشی با تأکید بر آموزه‌های دینی بر انگیزش پیشرفت اثربخش بود. امیدوی و رسولی (۱۳۹۸) و باقری‌چاروک و همکاران (۱۳۹۸)، در پژوهشی آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی را بر عملکرد تحصیلی اثربخش گزارش دادند. از آنجا که در بسیاری از پژوهش‌ها عملکرد تحصیلی و انگیزش تحصیلی با هم رابطه مثبت داشته‌اند. همچنین عظیمی خوبی و نوابی‌نژاد (۱۳۹۵) و خادمی و کدخدایی (۱۳۹۴)، نیز نشان دادند که آموزش مثبت‌اندیشی، انگیزش پیشرفت را افزایش می‌دهد؛ بنابراین می‌توان گفت مثبت‌اندیشی می‌تواند موجب افزایش انگیزه گردد، که با توجه به پژوهش‌های مذکور انواع مختلفی از آن مانند انگیزه تحصیلی و انگیزه پیشرفت را در بر می‌گیرد. همچنین کاتلینو و همکاران (۲۰۲۳)، نشان دادند که مثبت‌گرایی بر خودکارآمدی دانش‌آموزان در دوران کووید-۱۹ مؤثر است. کلوتویچک و همکاران (۲۰۲۱) نیز نشان دادند که انگیزه تحصیلی در دوران کووید-۱۹ تحت تأثیر حالات مثبت آن‌هاست.

این یافته را این گونه می‌توان تبیین نمود که چون از فنون ایجاد انگیزه کاهش پیامدهای منفی مشارکت یادگیرنده در فعالیت یادگیری و استفاده از تشویق کلامی است و هر دوی این موارد در جلسات مثبت‌اندیشی آموزش داده می‌شوند، بنابراین مورد انتظار است که این آموزش موجب افزایش مثبت‌اندیشی شود. همچنین در تبیینی دیگر مطابق نظریه خودتعیین‌گری دسی و ریان^۱ (۲۰۰۸)، بعد درونی انگیزش بر اصل لذت استوار است؛ و چون یکی از فنون و مهارت‌های اساسی که در مثبت‌اندیشی آموخته می‌شود همان اصل لذت بردن از کار، به خاطر خود کار است، بنابراین یادگیری همین مهارت باعث بالا بردن انگیزه در کار و تحصیل می‌شود. در تبیین یافته‌های مرتبط با این پژوهش می‌توان گفت که بیان تجارب مثبت و دریافت بازخورد از سایر اعضا از قویترین مراحل روش مثبت‌نگر در شناخت توانایی‌های قابل‌اتکاست که در افزایش انگیزش پیشرفت نقش دارد. در آموزش مهارت‌های مثبت‌نگر مثلاً از نوجوانان خواسته می‌شود که نقاط مثبت موفقیت‌ها و استعداد‌های خود را ثبت کنند و به نوعی خود را مورد بازبینی قرار دهند وقتی که فرد نسبت به استعداد و موفقیت‌های خودش آگاه می‌شود به آسانی تسلیم دیگران نمی‌شود به داشته‌های خودش تکیه می‌کند و اعتماد به خود افزایش می‌یابد، ابتکار عمل به خرج می‌دهد لیاقت و قدرت به دست می‌آورد، حس خود کم‌بینی او کاهش می‌یابد، اشتغال‌های ذهنی منفی اش کم می‌شود و نسبت به خود حس خوبی پیدا می‌کند. همچنین ممکن است در فعالیت‌های بیشتری شرکت کند، با افراد بیشتری ارتباط برقرار کند، پس‌نگرش دیگران نسبت به او تغییر می‌کند و با او بهتر رفتار می‌کنند. در نتیجه احساس ارزشمندی، افزایش انگیزش، اعتماد به خود و خلاقیت و ابتکار اتفاق می‌افتد و این همان چیزی است که سبب افزایش کارآیی دانش‌آموزان هم در تحصیل و هم در همه زمینه‌های زندگی می‌شود (خسروی، ۱۳۹۸؛ گارسن و همکاران، ۲۰۱۶).

از سوی دیگر چون یکی از نیازهای بنیادینی که نظریه خودتعیین‌گری بر آن استوار است، احساس شایستگی خود است و در واقع مثبت‌اندیشی نیز بر مفاهیم منحصر به فرد بودن، شایستگی و توانمندی و... خود افراد تأکید دارد، به همین دلیل نیز موجب افزایش انگیزه درونی می‌شود. همچنین در پژوهش حاضر مثبت‌اندیشی بر خودکارآمدی تحصیلی اثربخش بود. همسو با این نتیجه، خسروی (۱۳۹۸)، در پژوهش خود اثربخشی مثبت‌اندیشی بر خودکارآمدی عمومی افراد را نشان داد. همچنین به صورت جزئی‌تر امیدوی و رسولی (۱۳۹۸) و (باقری‌چاروک و همکاران، ۱۳۹۸) مثبت‌اندیشی را بر خودکارآمدی تحصیلی اثربخش

دانستند. علاوه بر خودکارآمدی تحصیلی، اثربخشی آموزش تلفیقی مثبت‌نگری و تاب‌آوری بر خودکارآمدی اجتماعی نشان داده شده است (مدنی و همکاران، ۱۳۹۸)، بنابراین می‌توان گفت که این فرایند درمانی بر بسیاری از ابعاد خودکارآمدی اثربخش است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که چون بیشتر گویه‌های مربوط به مؤلفه‌ی خودکارآمدی، بر مفاهیمی اشاره دارد که در مثبت‌اندیشی به آزمودنی آموخته می‌شود، بنابراین اثربخش بودن مثبت‌اندیشی بر خودکارآمدی تحصیلی مورد انتظار خواهد بود. تعدادی از این مفاهیم به صورت ذیل می‌باشند. «من می‌توانم...» و «یادگیری... برای من ساده است»؛ این مفهوم بر قابلیت و توانمندی فرد اشاره دارد که در واقع همین مفهوم در جلسه چهارم، در قالب افزایش افکار مثبت به آزمودنی آموخته شده؛ در این جلسه یکی از اصلی‌ترین مفاهیم سازگاری با مشکلاتی بود که به سادگی از عهده حل آن‌ها بر نمی‌آییم. «برای من مهم است که...»؛ این مفهوم بیانگر نگرش فرد به ارزش و بهای مسائل، امور، و... است که در جلسه پنجم تحت عنوان ارائه راهکارهای مثبت‌نگری به شرکت‌کنندگان در پژوهش آموخته شد. در تبیینی دیگر می‌توان گفت که در مثبت‌اندیشی افکار مثبت را به فرد آموزش می‌دهند؛ که در واقع در خودکارآمدی نیز مطابق نظریه شناخت اجتماعی بندورا (۱۹۸۶) بر الگوی سه جانبه رفتار، محیط و فرد تأکید دارد. این الگو به ارتباط متقابل بین رفتار، اثرات محیطی و عوامل فردی (عوامل شناختی، عاطفی و بیولوژیک) که به ادراک فرد برای توصیف کارکردهای روان‌شناختی اشاره دارد، تأکید می‌کند. بندورا مطرح می‌کند که باور افراد به خودکارآمدی خویش، بخش عمده‌ای از خودآگاهی آنان را تشکیل می‌دهد. بنابراین با آموزش افکار مثبت بعد فردی (شامل عوامل شناختی و عاطفی)، تقویت شده و همین مورد در تعامل مثبت با رفتار و محیط باعث افزایش خودکارآمدی فرد می‌شود.

آموزش مثبت‌اندیشی به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا از هیجان‌های منفی خودآگاهی یافته و از عواملی که موجب بروز این هیجان‌ها در زمینه‌ی تحصیلی شده، آگاهی پیدا کنند. علاوه بر این، این دانش‌آموزان یاد می‌گیرند به جای فرار از هیجان‌های منفی؛ آنها را به درستی بپذیرند و به جای فرار از آنها و جایگزین کردن تعلل برای آن، از مهارت‌های تعدیل و تنظیم هیجانی استفاده کرده و هیجان‌های مثبت را جایگزین هیجان‌های منفی کنند و به این طریق انگیزه و خودکارآمدی تحصیلی خود را افزایش دهند. این پژوهش با محدودیت‌هایی مواجه بود. از آنجایی که یافته‌های پژوهش بر اساس مقیاس و استفاده از پرسشنامه بود و پرسشنامه‌ها اصولاً به دلیل یافته‌های ناخودآگاه، مستعد تحریف هستند این ممکن است نتایج پژوهش را به مخاطره بیندازد. این پژوهش فقط بر روی دانش‌آموزان مقطع دوازدهم انجام گرفته است و سایر دانش‌آموزان را مورد بررسی قرار نداده است که در تعمیم نتایج به سایر دانش‌آموزان دارای محدودیت است. همچنین به دلیل شرایط همه‌گیری کرونا، روش نمونه‌گیری به صورت در دسترس بود که تعمیم نتایج به تمامی دانش‌آموزان را دارای محدودیت می‌سازد. لذا پیشنهاد می‌شود که در پژوهش‌های بعدی از سایر روش‌های مطالعه مانند مصاحبه و مشاهده برای جمع‌آوری داده‌ها استفاده شود و یافته‌های آن با نتایج پژوهش حاضر مقایسه گردد. همچنین دانش‌آموزان سایر مقاطع تحصیلی مورد مطالعه قرار گیرند. پیشنهاد می‌شود در مدارس، به ویژه در دوران شیوع بیماری‌های همه‌گیر و در شرایط آموزش مجازی، مهارت‌ها و راهبردهای مثبت‌اندیشی توسط معلمان آموزش داده شود. امکان حضور روانشناسان و یا مشاوران در مدارس در شرایط آموزش مجازی نیز فراهم باشد تا بتوانند با آموزش مهارت‌های مثبت‌اندیشی، انگیزه و خودکارآمدی تحصیلی را در دانش‌آموزان افزایش دهند.

The effectiveness of positive thinking training on academic motivation and academic...

این پژوهش مورد تأیید معاونت پژوهشی و تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوی است.

حمایت مالی

این پژوهش هیچ گونه حمایت مالی دریافت نکرده است.

مشارکت نویسندگان

عذرا مؤمنی: انجام پژوهش، اجرای آموزش، تحلیل آماری، نگارش مقاله به عنوان بخشی از پایان نامه کارشناسی ارشد خود. دکتر علی زینالی: استاد راهنما و بازنگری مقاله.

تعارض منافع

این پژوهش برای نویسندگان هیچ گونه تضاد منافی نداشته است.

قدردانی

پژوهشگران از والدین و دانش‌آموزان مقطع دوازدهم شهرستان خوی که در این مسیر ما را همراهی کردند و در تمام جلسات آموزش حضور فعال داشتند، صمیمانه تقدیر و تشکر می‌نمایند.

References

- Alahdini, M; Sanagoue Moharer, G; & Shirazi, M. (2021). The Effectiveness of Positive Psychology Interventions on Promoting Impersonal Emotion Regulation and Mindfulness in Exercise, Chronic Mental Patients. *Islamic lifestyle with a focus on health*, 5(4), 118-129. [\[Link\]](#)
- Askari, M. R; Makvandi, B; & Neisi, A.(2019). The Comparison of Academic Engagement, Academic Self-efficacy and Achievement Goals in Gifted girls and Boys. *Journal of Research in Educational Systems*, 13(46), 35-48. [\[Link\]](#)
- Azimi Khoe, A; & Navabinejad, P. D. (2017). Examining the effectiveness of positive thinking skills training on high school girls' achievement motivation in Tehran. *Quarterly Journal of Family and Research*, 13(4), 43-60. [\[Link\]](#)
- Bagheri Charook, A; Towhidi, A; & Tajrobehkar, M. (2019). The Effect of Self-Determination, Academic Adjustment, and Positive Thinking on Academic Performance with the Mediation of Achievement Goals. *Positive Psychology Research*, 5(2), 65-84. [\[Link\]](#)
- Bandura, A. (1986). *Social foundation of thought & action*. Englewood Cliffs, NJ: Precentic Hall. [\[Link\]](#)
- Cattelino, E; Testa, S; Calandri, E; Fedi, A; Gattino, S; Graziano, F; ... & Begotti, T. (2023). Self-efficacy, subjective well-being and positive coping in adolescents with regard to Covid-19 lockdown. *Current Psychology*, 42(20), 17304-17315. [\[Link\]](#)
- Dastani, M. (2020). COVID 19: A New Beginning in Virtual Education at the Medical Universities of Iran. *Horizon of Medical Education Development*, 11(1), 1-4. [\[Link\]](#)
- Deci, E. L; & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology Canadienne*, 49(3), 182. [\[Link\]](#)
- Ebrahimi, S; Hemmati, M. M; & Mahmoudfakhe, H. (2021). The Effect Of Positive Thinking Skills Training On Self-Efficacy And Clinical Tests Of Patients With Type 2 Diabetes Referring To Imam Khomeini Hospital Of Mahabad, Iran In 2019-2020. [\[Link\]](#)
- Garssen, B; Visser, A; & De Jager Meezenbroek, E. (2016). Examining whether spirituality predicts subjective well-being: How to avoid tautology. *Psychology of Religion and Spirituality*, 8(2), 141. [\[Link\]](#)
- Golzari Moghaddam, N; Mehdinezhad, V; & Nikmanesh, Z. (2023). Comparison of the Effect of Gagne's Educational Model and Keller's Educational Motivational Model on Academic Motivation of Seventh Grade Students. *Sociology of Education*, 7(2), 143-153. [\[Link\]](#)
- Harter, S. (1981). A new self-report scale of intrinsic versus extrinsic orientation in the classroom: Motivational and informational components. *Developmental Psychology*, 17(3), 300. [\[Link\]](#)
- Jinks, J; & Morgan, V. (1999). Children's perceived academic self-efficacy: An inventory scale. *The clearing house*, 72(4), 224-230. [\[Link\]](#)

- Karimi Azar, F; Saken azari, R; Abdoltajedini, P; & Azmoudeh, M. (2021). Comparison of the Effectiveness of Positive Thinking Skills Training and Acceptance / Commitment Therapy on Self- Disability of Shy Female Students. *Community Health Journal*, 15(1), 61-71. [[Link](#)]
- KarimZade, M; & Mohseni, N. (2006). Female Academic Self-Efficacy and Academic Achievement. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 4(2), 29-45. [[Link](#)]
- Keshavarz Afshar, H; Safarifard, R; & Navai, G. (2022). The effect of solution-focused brief therapy on social anxiety in adolescents. *Journal of School Psychology*, 11(1), 80-91. [[Link](#)]
- Khademi, M; & Kadkhodaie, M. (2015). The Effect of Learned Optimism on Achievement Motivation and Academic Resilience in Female Adolescents. *Positive Psychology Research*, 1(2), 80-65. [[Link](#)]
- Khosravi, F. (2019). The Effectiveness of Teaching Positive Thinking Skills with Emphasis on Religious Teachings on the Motivation of Progress and Self-Efficacy. *Sociology of Education*, 5(1), 89-101. [[Link](#)]
- Klootwijk, C. L; Koele, I. J; van Hoorn, J; Güroğlu, B; & Van Duijvenvoorde, A. C. (2021). Parental support and positive mood buffer adolescents' academic motivation during the COVID-19 pandemic. *Journal of Research on Adolescence*, 31(3), 780-795. [[Link](#)]
- Madani, Y; Hajhosseini, M; & Tasiéh Hosseini, G. (2019). Effectiveness of Integrating Positive Thinking and Resiliency Training on Body Image Concerns and Social Self-Efficacy in Adolescent Boys. *Journal of Counseling Research*, 18 (71), 4-35. [[Link](#)]
- Mirzaei, F; & Khademi, A. (2021). Comparison of brain-behavioral systems (BAS/BIS), adjustment components and schizoid personality syndrome in patients with migraine and nervous peptic ulcer and normal subjects. *Shenakht Journal of Psychology and Psychiatrytrytry*, 8(1), 134-146. [[Link](#)]
- Quilliam, S. (2008). *Positive thinking*. Dorling Kindersley Ltd. [[Link](#)]
- Omidi, A; & Rasouli, A. (2019). The Effectiveness of Positive Thinking Education on Self-efficacy, Resilience and Academic Performance of Secondary Second Grade Students in Kermanshah. *Scientific Journal of Education Researrh*, 14(60), 1-18. [[Link](#)]
- Rahmati, F; Yamini, M; & Mahdian, H.(2021). Determining the mediating role of academic motivation in the relationship between intelligence beliefs and academic resilience among female high school students in Bojnourd. *Scientific Journal of Edcutional Research*, 66, 81-94. [[Link](#)]
- Ranjbar Kouchaksaraei, S; Rohaninasab, M; Nikjo, P; & Jannati, Y. (2021). The education users' opinion about the E-learning in Covid-19 pandemic in the world: a review study. *Clinical Excellence*, 10(4), 41-51. [[Link](#)]
- Sabzian, S; Ghadampour, E; & Mirderkvand, F. (2020). Presenting a causal model of academic engagement and academic ethics with academic cheating: The mediating role of academic self-efficacy. *Journal of school psychology*, 8(4), 131-155. [[Link](#)]
- Sadat, S; & Vahedi, S. (2019). The Effect of Positive Thinking Skills Training on Students' Subjective Well-being. *Thinking and Children*, 10(1), 101-123. [[Link](#)]
- Sheybani Far, R. (2021). Mobile learning instruction and its effect on the lack of motivation caused by the corona virus(How I got Saman interested in learning). *Quarterly Journal of Education Studies*, 7(26), 77-92. [[Link](#)]
- Shirzadi, M. M; & Shykholslami, R.(2021). Academic Moral Civility: The Mediating Role of Academic Engagement in the Relationship between Academic Motivation and Academic Incivility. *Ethics in Science and Technology* 16 (1), 51-59. [[Link](#)]
- Tabrizi, S; Jalili, A; Sasani, M; Smkhani Akbarinejhad, H; & Razi, A. (2021). The effectiveness of positive thinking training on increasing club affiliation and sports burnout of high school student Athletes district of Tabriz. *Journal of Psychology New Ideas*, 10(14), 1-19. [[Link](#)]
- Yavari, H; & Lotfi Azimi, A. (2021). The prediction of academic dishonesty based on academic engagement, achievement goals and implicit beliefs of intelligence in during pandemic Coronavirus. *Journal of Research in Educational Systems*, 15(52), 33-45. [[Link](#)]
- Zarbakhsh, M; Rostamnejad, M; Tilenoel, S. M; & Sabini, S. S. (2020). The Relationship Between School's Social-Emotional Atmosphere And Academic Motivation With Academic Self-Efficacy. *Journal of Education Strategies in Medical Sciences*. [[Link](#)]